

3. Барановський В. Національно-патріотичне виховання військової інтелігенції у вищих навчальних закладах України. *Військова освіта*. 2013. (1). С. 34–40.

4. Бех І. Д. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України. Київ. 2014.

5. Варій М. М., Козяр М. М., Коваль М. С. Військова психологія і педагогіка. Львів. 2003.

6. Волошина Н. М. Соціально-філософський вимір патріотизму сучасного українського суспільства (автореф. дис. канд. філософ. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ. 2010.

7. Діденко О. Г. Зарубіжний досвід патріотичного виховання громадян та можливості його адаптації в Україні. *Механізми публічного управління*. 2014. (3–4). С. 52–59.

8. Каменюк Ю. В., Пашкова О. О. Роль і місце історичної свідомості у процесі військово-патріотичного виховання військовослужбовців Збройних Сил України. *Військово-науковий вісник*. 2020. (34). С. 44–54.

9. Красильник Ю. С. Патріотичне виховання військовослужбовців Збройних Сил України засобами української етнопедагогіки (автореф. дис. канд. пед. наук). Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України. Київ. 2002.

10. Левицька А. А. Патріотичне виховання майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах військових традицій (дис. канд. пед. наук). Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Київ. 2019.

REFERENCES

1. Aleshchenko, V. I. (2010). Imidzh Zbroinykh Syl Ukrainy: teoriia i praktyka formuvannia [Image of the Armed Forces of Ukraine: Theory and practice of formation]. Kyiv. [in Ukrainian]

2. Afanasiev, A. O. (2005). Pedagogichni osnovy viiskovo-patriotychnoho vykhovannia viiskovosluzhbovtiv strokovoi sluzhby Zbroinykh Syl Ukrainy (dys. kand. ped. nauk) [Pedagogical foundations of military-patriotic education of conscription servicemen of the Armed Forces of Ukraine (Extended abstract of PhD dissertation)]. Instytut pedahohiky i psykhologii profesiinoi osvity APN Ukrainy, Kyiv. [in Ukrainian]

3. Baranovskyi, V. (2013). Natsionalno-patriotychno vykhovannia viiskovoi intelihtentsii u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [National-patriotic education of military intelligentsia in higher educational institutions of Ukraine]. *Viiskova osvita*. (1). S. 34–40. [in Ukrainian]

4. Bekh, I. D. (2014). Natsionalna ideia v stanovlenni hromadianyna-patriota Ukrainy [The national idea in the formation of a citizen-patriot of Ukraine]. Kyiv.

5. Varii, M. M., Koziar, M. M., Koval, M. S. (2003). *Viiskova psykhohohiia i pedahohika* [Military psychology and pedagogy]. Lviv. [in Ukrainian]

6. Voloshyna, N. M. (2010). *Sotsialno-filosofskiy vymir patriotyizmu suchasnoho ukrainskoho suspilstva* (avto-ref. dys. kand. filosof. nauk) [Socio-philosophical dimension of patriotism in contemporary Ukrainian society (Extended abstract of PhD dissertation)]. Natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni M. P. Drahomanova. Kyiv. [in Ukrainian]

7. Didenko, O. H. (2014). *Zarubizhnyi dosvid patriotychnoho vykhovannia hromadian ta mozhlyvosti yoho adaptatsii v Ukraini* [Foreign experience of patriotic education of citizens and possibilities of its adaptation in Ukraine]. *Mekhanizmy publichnoho upravlinnia*. (3–4). S. 52–59. [in Ukrainian]

8. Kamenyuk, Yu. V., Pashkova, O. O. (2020). *Rol i miste istorychnoi svidomosti u protsesi viiskovo-patriotychnoho vykhovannia viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy* [The role and place of historical consciousness in the process of military-patriotic education of servicemen of the Armed Forces of Ukraine]. *Viiskovo-naukovyi visnyk*. (34). S. 44–54. [in Ukrainian]

9. Krasyl'nyk, Yu. S. (2002). *Patriotychno vykhovannia viiskovosluzhbovtiv Zbroinykh Syl Ukrainy zasobamy ukrainskoi etnopedahohiky* (avto-ref. dys. kand. ped. nauk) [Patriotic education of servicemen of the Armed Forces of Ukraine by means of Ukrainian ethnopedagogy (Extended abstract of PhD dissertation)]. Instytut vyshchoi osvity Akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy. Kyiv. [in Ukrainian]

10. Levytska, A. A. (2019). *Patriotychno vykhovannia maibutnykh ofitseriv-prykordonnnykiv na zasadakh viiskovykh tradytzii* (dys. kand. ped. nauk) [Patriotic education of future border guard officers on the basis of military traditions (PhD dissertation)]. *Skhidnoukrainskyi natsionalnyi universytet imeni Volodymyra Dalia*, Kyiv. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ХРУЩАК Олександр – аспірант Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського імені Михайла Коцюбинського.
Наукові інтереси: педагогічні засади розвитку свідомості майбутніх офіцерів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KHRUSHCHAK Oleksandr – student Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.
Scientific interests: pedagogical basis for developing the awareness of future officers.

*Стаття надійшла до редакції 18.10.2025 р.
 Стаття прийнята до друку 25.10.2025 р.*

УДК 378.147:37.091.113:004
 DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-563-571

ЯКОВЕНКО Георгій –
 здобувач наукового ступеня
 Донбаського державного педагогічного університету
 ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0737-1300>
 e-mail: h.r.yakovenko@gmail.com

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАГІСТРАНТІВ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розглянуто проблему формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти в умовах цифровізації, що постає як один із ключових викликів модернізації сучасної системи вищої педагогічної освіти України. Суспільство й освітні стейкхолдери очікують від випускників магістратури здатності не лише якісно організовувати освітній процес, а й ефективно управляти закладами освіти, використовуючи цифрові інструменти для планування, моніторингу, аналітики та забезпечення комунікації. Проте практика підготовки управлінських кадрів в освіті засвідчує наявність суперечності між зростаючими

вимогами до професійної управлінської діяльності та недостатньою розробленістю педагогічних моделей, що інтегрують управлінську підготовку й цифрові технології. Відтак актуальним постає завдання створення цілісної концептуальної моделі, яка враховує нормативно-правові орієнтири, суспільні запити та можливості цифровізації.

Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні й розробленні концептуальної моделі формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти, що інтегрує сучасні методологічні підходи, ціннісні орієнтири та педагогічні умови й спрямована на підвищення ефективності професійної підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти.

У результаті проведеного дослідження визначено основні структурні компоненти моделі: цільово-ціннісний, методологічний, змістовий, технологічний, суб'єктно-діяльнісний, діагностично-критеріальний та результативний. У межах цільово-ціннісного компонента окреслено стратегічну мету формування управлінської готовності з орієнтацією на цінності сучасної освіти та цифрової трансформації. Методологічний компонент представлено системним, компетентнісним, діяльнісним та аксіологічним підходами, що забезпечують цілісність моделі. Змістовий компонент відображає інтеграцію навчальної дисципліни «Управління закладами освіти», спекурсів, тренінгів, проєктної діяльності й стажувань. Технологічний компонент розкриває застосування цифрових платформ, симуляцій, інструментів аналітики та інтерактивних методів. Суб'єктно-діяльнісний компонент підкреслює активну позицію магістрантів як майбутніх управлінців, їхню залученість до моделювання реальних управлінських ситуацій, розвитку лідерських і комунікативних умінь. Діагностично-критеріальний компонент подано через систему критеріїв і показників, що дають змогу об'єктивно оцінити рівень сформованості управлінської готовності. Результативний компонент відображає кінцеві рівні готовності – високий, середній і низький – та дозволяє відстежувати динаміку її розвитку.

Запропонована модель ґрунтується на реалізації трьох педагогічних умов: створення цифрового освітнього середовища, інтеграції цифрових технологій у формування когнітивної та діяльнісної складових управлінської компетентності, організації рефлексивно-діяльнісної взаємодії у цифрових середовищах. Саме вони забезпечують узгодженість між теоретичними орієнтирами й практичним результатом, сприяючи комплексному розвитку управлінської готовності майбутніх магістрів освіти.

Таким чином, результати дослідження засвідчують, що запропонована концептуальна модель може виступати методологічною та організаційно-практичною основою модернізації магістерських програм у галузі освіти. Її застосування створює передумови для підготовки керівних кадрів нового покоління, здатних ефективно здійснювати управлінську діяльність в умовах цифрової трансформації освітньої сфери.

Ключові слова: управлінська діяльність; магістранти; готовність до управлінської діяльності; педагогічні умови; цифрове середовище; управлінська компетентність; цифровізація освіти.

YAKOVENKO Heorhii –

PhD Applicant

Donbas State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0737-1300>

e-mail: h.r.yakovenko@gmail.com

MODEL OF FORMING MASTER'S STUDENTS' READINESS FOR MANAGERIAL ACTIVITY THROUGH DIGITAL ENVIRONMENT

The article addresses the issue of developing managerial readiness of future Master's students in Education under the conditions of digitalization, which appears as one of the key challenges of modern higher pedagogical education reform in Ukraine. Society and educational stakeholders expect graduates of Master's programmes to be capable not only of organizing the educational process effectively but also of managing educational institutions through the use of digital tools for planning, monitoring, analytics, and communication. However, the current practice of preparing managerial staff in education demonstrates a contradiction between the growing requirements for professional management activities and the insufficient development of pedagogical models that integrate managerial training and digital technologies. Therefore, the task of creating a comprehensive conceptual model that takes into account regulatory frameworks, social demands, and the opportunities of digitalization becomes particularly urgent.

The purpose of the article is to scientifically substantiate and develop a conceptual model for forming managerial readiness of future Master's students in Education, integrating modern methodological approaches, value orientations, and pedagogical conditions, and aimed at increasing the effectiveness of professional training at the second level of higher education.

The study identified the main structural components of the model: target-value, methodological, content, technological, subject-activity, diagnostic-criterial, and resultative. The target-value component defines the strategic goal of forming managerial readiness based on the values of modern education and digital transformation. The methodological component incorporates systemic, competence-based, activity-based, and axiological approaches, ensuring the model's integrity. The content component reflects the integration of the academic discipline "Management of Educational Institutions", special courses, trainings, project activities, and internships. The technological component reveals the use of digital platforms, simulations, analytical tools, and interactive methods. The subject-activity component emphasizes the active role of Master's students as future managers, their involvement in modelling real managerial situations, and the development of leadership and communication skills. The diagnostic-criterial component is represented by a system of criteria and indicators allowing for an objective assessment of the level of managerial readiness. The resultative component outlines the final levels of readiness—high, medium, and low—and enables tracking its dynamics.

The proposed model is based on the implementation of three pedagogical conditions: the creation of a digital educational environment oriented towards the development of value-motivational attitudes to management; the integration of digital technologies into the formation of cognitive and activity components of managerial competence; and the organization of reflexive and activity-based interaction in digital environments. These conditions ensure coherence between theoretical guidelines and practical outcomes, contributing to the comprehensive development of managerial readiness of future Master's students.

Thus, the results of the study confirm that the proposed conceptual model can serve as a methodological and organizational-practical basis for the modernization of Master's programmes in the field of education. Its application creates prerequisites for training a new generation of managerial staff capable of effectively performing managerial activities under the conditions of digital transformation of the educational sphere.

Key words: managerial activity; Master's students; readiness for managerial activity; pedagogical conditions; digital environment; managerial competence; digitalization of education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти України характеризується динамічними трансформаціями, зумовленими процесами цифровізації

суспільства, глобалізаційними викликами та необхідністю забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців. У цих умовах особливої ваги набуває проблема формування готовності магістрів освіти

до управлінської діяльності, адже саме вони покликані реалізовувати освітню політику на рівні закладів освіти, забезпечувати ефективне функціонування освітнього середовища та впроваджувати інноваційні управлінські практики.

Нормативно-правова база України визначає ключові орієнтири у цьому напрямі. Закон України «Про освіту» (2017) та Закон України «Про вищу освіту» (2014, зі змінами) акцентують на необхідності формування у здобувачів здатності до управління освітніми процесами, прийняття ефективних рішень, розвитку критичного мислення та цифрових компетентностей. У Національній стратегії розвитку освіти України на 2021–2031 роки підкреслюється роль цифрової трансформації як чинника підвищення якості освіти та інноваційності освітнього середовища. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» для другого (магістерського) рівня (2020) прямо передбачає необхідність оволодіння управлінськими компетентностями, зокрема в умовах використання цифрових технологій.

Реформування вищої педагогічної освіти вимагає від майбутніх магістрів не лише професійних знань, а й сформованої готовності до управління освітніми процесами, що включає здатність використовувати цифрові інструменти для планування, організації, моніторингу та оцінювання діяльності закладу освіти. Актуальність цього питання підсилюється й воєнними викликами, що спричинили масштабну релокацію закладів освіти, необхідність організації дистанційного та змішаного навчання, розвитку гнучких управлінських стратегій. У таких умовах цифрові технології стають не лише допоміжним інструментом, а й базисом для забезпечення безперервності освітнього процесу, комунікації між учасниками та реалізації управлінських функцій.

Водночас аналіз наукових джерел і практики функціонування закладів вищої освіти свідчить про наявність суперечності між зростаючими вимогами до управлінської готовності магістрів освіти та недостатньою розробленістю моделей її цілеспрямованого формування в умовах цифровізації. Ця суперечність зумовлює потребу у створенні концептуальної моделі, яка б інтегрувала сучасні підходи до розвитку управлінських компетентностей із можливостями цифрових технологій та забезпечувала практичну реалізацію відповідних освітніх програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти в умовах цифровізації активно досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. У працях Г. Яковенка розкрито сутність поняття «управлінська готовність» майбутніх магістрів освіти, її змістові та структурні компоненти, що формують основу для подальшого моделювання цього феномену [9, с. 47]. Близьких позицій дотримується Т. Чернік, яка визначає шляхи формування управлінської компетентності майбутніх менеджерів освіти у процесі професійної підготовки, наголошуючи на інтеграції управлінського і педагогічного компонентів [8, с. 122].

Актуальним є внесок А. Видиборця, який пропонує власну модель формування готовності майбутніх керівників освіти до застосування інноваційних управлінських технологій, що дає змогу адаптувати підготовку магістрів до умов цифрового суспільства [1, с. 15]. Подібні ідеї розвиває В. Гладкова, аналізуючи управлінську діяльність керівника закладу освіти в умовах невизначеності й підкреслюючи важливість розвитку цифрових та комунікативних компетентностей [3, с. 88].

Особливу увагу в сучасному дискурсі приділено цифровим технологіям як чиннику розвитку управлінської готовності. Так, Т. Грицай розкриває потенціал використання цифрових інструментів (електронних платформ, LMS, Google-сервісів) у процесі організації та моніторингу освітнього середовища [2, с. 33]. Аналогічно Р. Кундис разом із колегами обґрунтовує значення цифрових технологій у професійній підготовці педагогічних працівників, що може бути поширено і на рівень магістерських програм управлінського спрямування [7, с. 97].

Значний внесок у розроблення цифрової складової професійної підготовки здійснив О. Спірін, який запропонував модель розвитку цифрової компетентності науково-педагогічних працівників. Її логіка може бути адаптована до підготовки майбутніх магістрів, зокрема через визначення рівнів цифрової компетентності [4, с. 41]. У роботах Є. Леги та С. Ляшенка окреслено методи оцінювання цифрової інфраструктури закладів вищої освіти, що дозволяє враховувати ресурсні умови формування управлінської готовності [5, с. 56]. Додатково О. Подденежний акцентує на управлінні цифровою трансформацією освіти як стратегічному напрямі розвитку освітніх установ [6, с. 104].

У зарубіжних студіях превалює акцент на лідерстві та стратегічних аспектах цифровізації. Так, J. Jameson та співавтори узагальнили результати тридцяти шести емпіричних досліджень цифрового лідерства у вищій освіті та запропонували матрицю зрілості цього напрямку [10, р. 7]. Подібну перспективу розкриває Т. Karakose, який через бібліометричний аналіз простежує еволюцію досліджень цифрового лідерства й виокремлює ключові тренди розвитку цієї проблематики [11, р. 5]. Цифрові інновації у навчанні системно проаналізовано D. Choi-Lundberg, який наголошує на їхньому впливі на ефективність освітнього процесу та організаційні управлінські рішення [12, р. 14].

Аналіз наукових джерел засвідчує, що українські дослідники більшою мірою зосереджуються на прикладних аспектах формування управлінської готовності та інтеграції цифрових технологій у професійну підготовку, тоді як зарубіжні автори акцентують на концептуалізації цифрового лідерства, стратегічному управлінні та освітніх інноваціях. Це створює підґрунтя для розроблення цілісної концептуальної моделі, яка поєднуватиме практичні напрацювання на національному рівні з міжнародними теоретичними підходами.

Мета статті – обґрунтувати та розробити концептуальну модель формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти в умовах цифровізації, що інтегрує сучасні теоретичні підходи та практичні засоби цифрових технологій і спрямована на підвищення ефективності професійної підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моделювання в сучасній педагогіці розглядається як один із провідних методів наукового пізнання та конструювання освітніх процесів. Саме завдяки моделюванню стає можливим інтегрувати теоретичні напрацювання та практичний досвід у цілісну систему, що дозволяє прогнозувати результати, оптимізувати педагогічні впливи та забезпечувати керованість процесом професійної підготовки. У сфері формування управлінської готовності магістрів освіти моделювання набуває особливої актуальності, адже йдеться про підготовку майбутніх керівників, від професіоналізму яких залежить якість управління освітніми закладами та їхня здатність ефективно функціонувати в умовах цифрової трансформації.

Значущість побудови концептуальної моделі полягає в тому, що вона дозволяє систематизувати компоненти управлінської готовності, конкретизувати педагогічні умови їх формування та вибудувати взаємозв'язки між цільовим, змістовим, процесуальним і результативним аспектами підготовки. Завдяки цьому створюється науково обґрунтований інструмент для реалізації освітніх програм магістерського рівня, орієнтованих на розвиток управлінського потенціалу майбутніх педагогів у цифровому середовищі.

Мета концептуальної моделі полягає у формуванні готовності майбутніх магістрів освіти до управлінської діяльності з урахуванням запитів суспільства та очікувань ключових стейкхолдерів освітньої сфери. Реалізація моделі забезпечує поєднання теоретичної підготовки та практичного досвіду з можливостями цифрових технологій, спрямоване на розвиток управлінського потенціалу здобувачів магістерського рівня та підвищення ефективності освітнього менеджменту в умовах цифровізації.

Цільово-ціннісний компонент концептуальної моделі визначає стратегічну мету – формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти відповідно до сучасних викликів і потреб суспільства. Він інтегрує цінності гуманістичної освіти, принципи демократичного управління та орієнтири цифрової трансформації. В українському законодавстві наголошується, що підготовка здобувачів другого рівня вищої освіти має забезпечувати формування здатності до управлінської діяльності, що ґрунтується на засадах академічної доброчесності, інклюзивності та орієнтації на потреби здобувачів освіти (Закон України «Про освіту», 2017; Закон України «Про вищу освіту», 2014, зі змінами). У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки підкреслюється важливість цифровізації як інструмента підвищення ефективності освітнього менеджменту та

розбудови сучасного освітнього середовища [6, с. 104].

Формування ціннісного ставлення майбутніх керівників освіти до управлінської діяльності передбачає усвідомлення її суспільної значущості та прийняття професійних цінностей, що визначають якість освітнього процесу. Як відзначає Г. Яковенко, управлінська готовність охоплює не лише знання і вміння, а й мотиваційно-ціннісну спрямованість, яка зумовлює ефективність практичної діяльності [9, с. 47]. Подібної думки дотримується А. Видиборець, підкреслюючи, що саме система цінностей і мотивів визначає здатність майбутніх керівників освіти реалізовувати інноваційні управлінські технології [1, с. 15].

У зарубіжному дискурсі акцент робиться на цінностях цифрового лідерства та культурі інновацій. Так, J. Jameson та співавтори зазначають, що ефективне управління освітніми установами в умовах цифровізації неможливе без формування ціннісних орієнтацій, які поєднують прагнення до інновацій, відкритість до змін та готовність до відповідальності [10, р. 7]. Отже, цільово-ціннісний компонент виступає фундаментом концептуальної моделі, поєднуючи стратегічну мету підготовки магістрів освіти з нормативними орієнтирами та цінностями сучасного суспільства.

Методологічний компонент визначає наукові підходи та принципи, на яких вибудовується концептуальна модель формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти в умовах цифровізації. Його призначення полягає у забезпеченні теоретичної цілісності та логічної узгодженості моделі, а також у визначенні дослідницької парадигми, яка інтегрує сучасні освітні тенденції та соціальні запити.

У структурі методологічних орієнтирів доцільно виокремити кілька провідних підходів. По-перше, системний підхід, що дозволяє розглядати процес формування управлінської готовності як багаторівневу цілісність, де взаємодіють ціннісні, когнітивні, діяльнісні та особистісні складові [4, с. 41]. По-друге, компетентнісний підхід, який забезпечує спрямованість підготовки магістрантів на розвиток управлінських і цифрових компетентностей, орієнтованих на реальні умови професійної діяльності [7, с. 97]. По-третє, діяльнісний підхід, що передбачає активне включення студентів у моделювання управлінських ситуацій, використання цифрових симуляцій та навчальних платформ, які забезпечують інтеграцію знань і практики [2, с. 33]. По-четверте, аксіологічний підхід, який фокусується на формуванні у майбутніх керівників освіти системи професійних цінностей і мотивацій, необхідних для ефективного управління [1, с. 15].

Фундаментальним орієнтиром виступає також принцип цифровізації, який уможливує інтеграцію цифрових інструментів у всі етапи підготовки управлінців, забезпечує відкритість, мобільність та інноваційність освітнього процесу [10, р. 7]. Водночас модель спирається на загальнодидактичні принципи науковості, системності, інтегративності та рефлексивності, що дозволяє поєдну-

вати освітні та управлінські аспекти з урахуванням викликів сучасного суспільства.

Отже, методологічний компонент задає стратегічний науковий каркас розробленої моделі, окреслюючи її світоглядні й наукові засади, що забезпечують узгодженість усіх інших компонентів.

Змістовий компонент моделі формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти визначає сукупність знань, умінь і компетентностей, які забезпечують оволодіння сучасними підходами до управління освітніми процесами. Його значущість полягає в інтеграції педагогічних, психологічних, управлінських і цифрових складових, що у своїй єдності створюють підґрунтя для підготовки магістрантів до реальної управлінської діяльності.

Ключове місце в цьому компоненті належить навчальній дисципліні «Управління закладами освіти», зміст якої відображає специфіку управлінських процесів у закладах різних типів – дошкільних, загальної середньої, професійної та вищої освіти. Саме ця дисципліна забезпечує системне уявлення про функції керівника закладу освіти, принципи його діяльності, законодавче поле та сучасні інструменти менеджменту. Як відзначає Г. Яковенко, саме комплексне поєднання теоретичних знань та практичних управлінських завдань у процесі викладання дисципліни створює основу для цілеспрямованого формування управлінської готовності магістрантів [9, с. 47].

У межах змістового компонента важливим є також опанування таких тематичних блоків, як стратегічне й оперативне планування діяльності закладу освіти, управління персоналом, фінансово-економічні аспекти, організація освітнього середовища та забезпечення якості освіти. Особливе місце займають питання цифрового менеджменту, що передбачають застосування інформаційно-аналітичних систем, електронних платформ управління, інструментів проектного менеджменту та цифрових засобів моніторингу. Як зазначає Т. Грицай, саме інтеграція цифрових технологій у процес формування управлінських компетентностей забезпечує наближення навчання до реальної практики [2, с. 33].

Отже, змістовий компонент виконує роль концептуальної основи моделі, визначаючи, які знання і вміння мають бути сформовані у майбутніх магістрів освіти, та як через зміст навчальних дисциплін, зокрема «Управління закладами освіти», забезпечується їх підготовка до виконання управлінських функцій в умовах цифровізації.

Змістовий компонент моделі формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти охоплює систему знань, умінь і компетентностей, що забезпечують оволодіння сучасними підходами до управління закладами освіти. Його ядром є навчальна дисципліна «Управління закладами освіти», яка відображає специфіку управлінських процесів у закладах різних типів – від дошкільних до закладів вищої освіти. Саме ця дисципліна надає системне уявлення про функції та ролі керівника, законодавче поле його

діяльності, а також сучасні управлінські інструменти [9, с. 47].

Водночас змістовий компонент моделі не обмежується викладанням окремої дисципліни, а реалізується через різні форми освітньої діяльності. До них належать інтегровані спецкурси, модулі з цифрового менеджменту, курси з освітнього маркетингу та управління персоналом, що дозволяють розширити спектр знань і вмінь магістрантів. Важливу роль відіграють також навчальні тренінги й воркшопи з використання цифрових платформ для управління, які сприяють розвитку практичних навичок прийняття рішень та організації освітніх процесів [2, с. 33].

Суттєвим елементом є залучення студентів до проектної та дослідницької роботи. Виконання командних і індивідуальних проектів у цифрових середовищах (Google Workspace, Trello, MS Teams) розвиває уміння планування, розподілу ресурсів і моніторингу результатів. Стажування у закладах освіти, практикуми з управлінських кейсів та моделювання управлінських ситуацій у симуляційних цифрових середовищах створюють можливість інтеграції знань і практики. Як зазначає А. Видиборець, саме поєднання навчального змісту з елементами практико-орієнтованої діяльності формує стійкі управлінські компетентності майбутніх керівників [1, с. 15].

Важливим чинником є організація дискусійних клубів, майстер-класів і круглих столів за участю практиків освітнього менеджменту, що забезпечує обмін досвідом та сприяє формуванню ціннісних орієнтацій. Використання електронних портфоліо й систем електронного оцінювання створює умови для рефлексії та самоконтролю здобувачів освіти.

Таким чином, змістовий компонент виступає інтегративною складовою моделі, яка поєднує навчальні дисципліни, спецкурси, практичні тренінги, проектну діяльність, стажування й цифрові симуляції, що у своїй єдності забезпечують цілісне формування управлінської готовності магістрів освіти.

Технологічний компонент концептуальної моделі відображає організацію та процесуальне забезпечення формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти. Його сутність полягає у створенні освітнього середовища, у якому традиційні педагогічні методи поєднуються з цифровими інструментами і технологіями, що забезпечують інтерактивність, гнучкість і практичну спрямованість навчання.

Використання цифрових платформ для управління навчальним процесом (Moodle, Google Workspace for Education, Microsoft Teams) дозволяє не лише організувати освітню діяльність, а й моделювати управлінські процеси в реальному часі. Цифрові симулятори та віртуальні кейси дають можливість магістрантам відпрацьовувати навички стратегічного планування, розподілу ресурсів та моніторингу результатів, наближаючи навчання до практики управління освітнім закладом [2, с. 33].

Важливу роль відіграють інтерактивні методи навчання, зокрема ділові ігри, моделювання управ-

лінських ситуацій, проєктне навчання та проблемно-орієнтовані завдання, реалізовані у цифровому форматі. Їхня ефективність підтверджується дослідженнями J. Jameson, де зазначено, що цифрове лідерство і управлінська компетентність формуються насамперед через активне залучення здобувачів до ситуацій прийняття рішень і групової взаємодії [10, р. 9].

Застосування аналітичних інструментів (Learning Analytics, Power BI, Google Analytics for Education) дає змогу не лише здійснювати контроль і самооцінку досягнень, а й формувати у майбутніх керівників освіти вміння працювати з великими масивами даних, прогнозувати результати й оптимізувати управлінські рішення [4, с. 41].

Технологічний компонент охоплює й організацію комунікацій у цифровому середовищі: відео-конференції, віртуальні дискусійні клуби, форуми й електронні портфоліо сприяють розвитку комунікативних умінь, рефлексії та самоорганізації. Як зазначає А. Видиборець, саме інтеграція цифрових інструментів у процес управлінської підготовки забезпечує поєднання теоретичного знання з практикою й мотивує магістрантів до професійного зростання [1, с. 15].

Таким чином, технологічний компонент забезпечує реалізацію змістового наповнення моделі через інтеграцію цифрових середовищ, симуляцій, аналітики та інтерактивних форм роботи, створюючи умови для цілісного формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти.

Суб'єктно-діяльнісний компонент концептуальної моделі ґрунтується на визнанні активної ролі майбутнього магістра освіти у процесі власного професійного становлення. Він передбачає перехід від позиції пасивного здобувача знань до статусу суб'єкта управлінської діяльності, здатного самостійно приймати рішення, брати на себе відповідальність і організувати взаємодію у колективі.

Реалізація цього компонента можлива через організацію навчальної діяльності у формах, що моделюють реальні управлінські практики. Сюди належать участь у проєктних командах, виконання індивідуальних і групових завдань у цифрових середовищах, розроблення та апробація стратегій розвитку освітніх закладів. Як відзначає Т. Чернік, саме включення студентів у реальні управлінські ситуації є умовою формування компетентностей, що інтегрують знання та практику [8, с. 122].

Важливою складовою є розвиток навичок лідерства, комунікації та співпраці у цифрових платформах. Використання інструментів спільної роботи (MS Teams, Google Workspace, Trello, Slack) формує вміння координувати дії колективу, організувати спільні заходи, вирішувати конфліктні ситуації. У дослідженнях J. Jameson підкреслюється, що цифрове освітнє середовище створює умови для розвитку не лише технічних, а й управлінських і соціальних навичок майбутніх лідерів освіти [10, р. 11].

Суб'єктно-діяльнісний компонент також охоплює рефлексивну складову: ведення електронного портфоліо, участь у цифрових форумах і рефлексивних сесіях дозволяє студентам усвідом-

лювати власний поступ, виявляти сильні та слабкі сторони й будувати індивідуальні траєкторії професійного розвитку. Як наголошує Г. Яковенко, здатність до самоаналізу й саморегуляції є важливою умовою професійної зрілості управлінця [9, с. 47].

Таким чином, суб'єктно-діяльнісний компонент акцентує увагу на активній позиції магістранта, його здатності брати участь у прийнятті управлінських рішень, організувати спільну діяльність та здійснювати рефлексію власного розвитку, що у своїй єдності забезпечує набуття досвіду реальної управлінської практики.

Діагностично-критеріальний компонент концептуальної моделі розроблено на основі авторських досліджень щодо структури управлінської готовності майбутніх магістрів освіти. У попередніх напрацюваннях було визначено чотири її основні складові – мотиваційно-ціннісну, когнітивну, діяльнісну та особистісну, що й стали підґрунтям для формування відповідних критеріїв та показників оцінювання.

Мотиваційно-рефлексивний критерій відображає рівень усвідомлення значущості управлінської діяльності в освітньому процесі, наявність професійної мотивації та орієнтацію на цінності демократичного управління. Його показниками виступають прагнення до професійного розвитку, готовність до керівної діяльності та здатність до рефлексії й самовдосконалення.

Знансєвий критерій визначає сформованість системи теоретичних знань із педагогіки, менеджменту, психології та суміжних дисциплін, необхідних для прийняття управлінських рішень. Показниками цього критерію є розуміння стратегій управління освітнім закладом, знання правових і економічних аспектів освітнього менеджменту, володіння сучасними методами педагогічного менеджменту та освітнього маркетингу.

Операційний критерій характеризує здатність майбутніх магістрів застосовувати набуті знання у практичній діяльності. Його показниками виступають уміння стратегічного планування, організації та контролю освітнього процесу, розвиток комунікативних і управлінських навичок, готовність до прийняття рішень та конструктивного вирішення конфліктів.

Індивідуальний критерій відображає рівень сформованості особистісних якостей, що забезпечують ефективність управлінської діяльності. Показниками цього критерію є лідерські здібності, відповідальність, стресостійкість, здатність до самоорганізації, критичного мислення та командної взаємодії.

Для забезпечення об'єктивності оцінювання передбачається застосування комплексу діагностичних методів, зокрема анкетування та опитування у цифрових сервісах, електронних портфоліо, інструментів цифрової аналітики, а також методів самооцінювання і взаємооцінювання у процесі групової роботи. Використання цифрових платформ дозволяє здійснювати не лише контроль рівня сформованості управлінської готовності, а й моніторинг динаміки її розвитку протягом усього періоду навчання.

Таким чином, діагностично-критеріальний компонент уможливує комплексну оцінку сформованості управлінської готовності магістрів освіти та виступає індикатором ефективності реалізації запропонованої моделі.

Результативний компонент концептуальної моделі відображає підсумковий рівень сформованості управлінської готовності майбутніх магістрів освіти та слугує інтегративним показником ефективності її реалізації. Його сутність полягає у визначенні якісних змін, що відбуваються у здобувачів під впливом цілеспрямованого педагогічного процесу, організованого із використанням цифрових технологій.

Результати формування управлінської готовності виявляються у здатності магістранта ефективно виконувати функції планування, організації, контролю та корекції освітнього процесу, приймати обґрунтовані рішення, забезпечувати комунікацію між учасниками освітнього середовища та здійснювати лідерську діяльність у цифровому форматі.

Для більшої об'єктивності результат оцінюється за рівнями сформованості управлінської готовності:

- високий рівень – характеризується стійкою мотивацією до управлінської діяльності, глибокими знаннями з теорії та практики освітнього менеджменту, сформованими навичками стратегічного планування та організації освітнього процесу, вираженими лідерськими якостями, умінням застосовувати цифрові технології для реалізації управлінських функцій;

- середній рівень – передбачає достатню, але фрагментарну мотивацію до управлінської діяльності, знання основ теорії управління освітою, володіння окремими навичками планування та організації діяльності, здатність застосовувати цифрові інструменти у типових управлінських ситуаціях;

- низький рівень – виявляється у недостатньо вираженій мотивації до керівної діяльності, обмеженому знанні теоретичних основ управління, слабо розвинених управлінських навичках і несистемному використанні цифрових технологій у професійній підготовці.

Таким чином, результативний компонент дозволяє не лише визначити кінцевий рівень управлінської готовності магістрантів, але й виявити динаміку її розвитку, здійснити зіставлення початкових і кінцевих показників та оцінити ефективність педагогічних умов, закладених у модель.

Важливим чинником ефективності розробленої концептуальної моделі є визначені педагогічні умови, які не утворюють окремого структурного компонента, але інтегруються в її ключові складові. Їх значущість полягає у забезпеченні переходу від цільових орієнтирів до практичної реалізації моделі, а також у створенні освітнього простору, що максимально наближує підготовку магістрів до реальних управлінських практик.

Зокрема, перша педагогічна умова – створення цифрового освітнього середовища, орієнто-

ваного на розвиток мотиваційно-ціннісного ставлення до управлінської діяльності – знаходить своє відображення у змістовому та технологічному компонентах. Саме тут забезпечується поєднання навчального змісту з цифровими ресурсами й інструментами, що формують у майбутніх керівників ціннісне ставлення до управлінської професії.

Друга педагогічна умова – інтеграція цифрових засобів і технологій у процес формування когнітивної та діяльнісної складових управлінської компетентності – реалізується передусім у змістовому компоненті. Вона забезпечує органічне поєднання теоретичної підготовки з практичними завданнями, що виконуються у цифрових середовищах, та сприяє розвитку умінь стратегічного планування, організації й контролю освітніх процесів.

Третя педагогічна умова – організація рефлексивно-діяльнісної взаємодії у цифрових платформах – найбільшою мірою пов'язана із суб'єктно-діяльнісним компонентом. Вона створює можливість для розвитку лідерських якостей, комунікативності, відповідальності, стресостійкості та здатності до саморефлексії, без яких ефективна управлінська діяльність є неможливою.

Таким чином, педагогічні умови виступають забезпечувальною основою для реалізації концептуальної моделі, забезпечуючи узгодженість її компонентів і цілісність процесу формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати та розробити концептуальну модель формування управлінської готовності майбутніх магістрів освіти в умовах цифровізації. У процесі її побудови було враховано нормативно-правові орієнтири, сучасний стан розвитку вищої освіти та зростаючі вимоги суспільства й стейкхолдерів до якості підготовки керівних кадрів у сфері освіти.

Зміст моделі представлено сукупністю взаємопов'язаних компонентів: цільово-ціннісного, методологічного, змістового, технологічного, суб'єктно-діяльнісного, діагностично-критеріального та результативного. Кожен із них виконує специфічну функцію, а їхня єдність забезпечує цілісність і практичну спрямованість підготовки майбутніх управлінців.

Запропонована модель інтегрує цінності сучасної освіти та цифрової трансформації, сучасні методологічні підходи й принципи, навчальні дисципліни та форми роботи, цифрові інструменти та платформи, активну суб'єктну позицію магістрантів і систему діагностики. У результативному компоненті чітко окреслено рівні сформованості управлінської готовності, що дає змогу здійснювати моніторинг динаміки її розвитку та оцінювати ефективність педагогічного процесу.

Особливу роль у реалізації моделі відіграють педагогічні умови, які інтегруються в її ключові компоненти та забезпечують перехід від цільових орієнтирів до практичного результату. Їх реалізація створює можливості для цілісного формування управлінської готовності майбутніх магістрів

освіти на основі поєднання теорії, практики та цифрових технологій.

Отже, розроблена концептуальна модель може бути використана як методологічна й організаційно-практична основа для удосконалення освітніх програм магістерського рівня. Перспективи подальших досліджень убачаємо в експериментальній перевірці ефективності моделі в освітньому процесі та розробленні методичних рекомендацій щодо її упровадження у підготовку майбутніх керівників закладів освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Видиборець О. О. Модель формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2025. № 1(62). С. 5–9. DOI: 10.15587/2706-5448.2025.325941. URL: https://journals.ur.an.ua/sr_edu/article/view/325941
2. Грицай Я. Г. Цифрові інструменти в управлінській діяльності закладу загальної середньої освіти. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2025. № 2(63). С. 10–14. DOI: 10.15587/2519-4984.2025.331116. URL: https://journals.ur.an.ua/sr_edu/article/view/331116
3. Гладкова В. М. Управлінська діяльність керівника закладу освіти в умовах невизначеності. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 5(212). С. 38–46. DOI: 10.33272/2522-9729-2023-5(212)-38-46. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735274>
4. Спирін О. М., Олексюк В. П., Василенко Я. П., Сіренко О. Ю. Модель розвитку цифрової компетентності наукових та науково-педагогічних працівників. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2024. Т. 104. № 6. С. 156–179. DOI: 10.33407/itlt.v104i6.5889. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/5889>
5. Лега Є. О., Ляшенко С. О. Система управління освітнім процесом в умовах цифрової трансформації: багатоплатформовий профіль компетентностей керівника. *Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries*. 2023. № 4(24). С. 134–139. DOI: 10.30837/ITS SI.2023.24.090. URL: <https://itssi-journal.com/journals/4-24-2023/2023124090>
6. Подденежний О. Г. Управління цифровою трансформацією освіти: сучасний науковий дискурс. *Наукові записки НаУКМА. Серія: Економічні науки*. 2021. Т. 6. Вип. 1. С. 105–110. DOI: 10.18523/2519-4739.2021.6.1.105-110. URL: <https://spne.ukma.edu.ua/article/view/249304>
7. Кундис Р. О., Дмитрієнко О. В., Бойченко С. В. Управлінська підготовка майбутніх фахівців освіти в умовах цифровізації: виклики та можливості. *Академічні візії*. 2023. [Електронний ресурс]. DOI: 10.5281/zenodo.7665825. URL: <https://academy-vision.org/index.php/academy-vision/article/view/1942/1865>
8. Чернік Т. Шляхи формування управлінської компетентності майбутніх менеджерів освіти в процесі професійної підготовки. *Наумовські читання: матеріали XXI Всеукр. наук.-метод. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених* (Харків, 23–24 листоп. 2023 р.). Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2024. С. 521–523. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16124>
9. Яковенко Г. Готовність майбутніх магістрів освіти до управлінської діяльності: зміст та структура. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2025. №1(107). С. 124–133. DOI: 10.31865/2077-1827.1(107)2025.327066. URL: <https://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/327066>
10. Jameson J., Romyantseva N., Cai M., Markowski M., Essex R., McNay I. A systematic review and framework for digital leadership research maturity in higher education. *Computers & Education Open*. 2022. Vol. 3. Article 100115. DOI: 10.1016/j.caeo.2022.100115. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666557322000428>

11. Karakose T., Polat H., Tülübaş T., Demirkol M. A Review of the Conceptual Structure and Evolution of Digital Leadership Research in Education. *Education Sciences*. 2024. 14(11):1166. DOI: 10.3390/educsci14111166. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7102/14/11/1166>

12. Choi-Lundberg D. L., Butler-Henderson K., Harman K., Crawford J. A systematic review of digital innovations in technology-enhanced learning designs in higher education. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2023. 39(5). DOI: 10.14742/ajet.7615. URL: <https://ajet.org.au/index.php/AJET/article/view/7615>

REFERENCES

1. Vydoborets, O. O. (2025). Model formuvannia hotovnosti maibutnix kerivnykiv zakladiv osvity do zastosuvannia innovatsiinykh upravlinskykh tekhnolohii [Model of forming readiness of future heads of educational institutions for the application of innovative management technologies]. *ScienceRise: Pedagogical Education*. №1(62). S. 5–9. DOI: <https://doi.org/10.15587/2706-5448.2025.325941> [in Ukrainian]
2. Hrytsai, Ya. H. (2025). Tsyfrovi instrumenty v upravlinskii diialnosti zakladu zahalnoi serednoi osvity [Digital tools in the managerial activity of a general secondary education institution]. *ScienceRise: Pedagogical Education*. №2(63). S. 10–14. DOI: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2025.331116> [in Ukrainian]
3. Hladkova, V. M. (2023). Upravlinska diialnist kerivnyka zakladu osvity v umovakh nevyznachenosti [Managerial activity of an educational institution head under conditions of uncertainty]. *Imidzh sучасного pedahoha*. № 5(212). S. 38–46. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5\(212\)-38-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5(212)-38-46) [in Ukrainian]
4. Spirin, O. M., Oleksiuk, V. P., Vasylenko, Ya. P., & Sirenko, O. Yu. (2024). Model rozvytku tsyvrovoi kompetentnosti naukovykh ta naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [Model of developing digital competence of scientific and scientific-pedagogical staff]. *Information Technologies and Learning Tools*. №104(6). S. 156–179. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v104i6.5889> [in Ukrainian]
5. Leha, Ye. O., & Liashenko, S. O. (2023). Systema upravlinnia osvitim protsesom v umovakh tsyvrovoi transformatsii: bahatoplatformovi profil kompetentnosti kerivnyka [System of managing the educational process in conditions of digital transformation: A multiplatform profile of the head's competencies]. *Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries*. №4(24). S. 134–139. DOI: <https://doi.org/10.30837/ITSSI.2023.24.090> [in Ukrainian]
6. Poddenezhnyi, O. H. (2021). Upravlinnia tsyvrovuiu transformatsiieiu osvity: suchasnyi naukovi dyskurs [Managing digital transformation of education: Modern scientific discourse]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Seriya: Ekonomichni nauky*. № 6(1). S. 105–110. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2021.6.1.105-110> [in Ukrainian]
7. Kundys, R. O., Dmytrienko, O. V., & Boichenko, S. V. (2023). Upravlinska pidhotovka maibutnix fakhivtsiv osvity v umovakh tsyvrovizatsii: vyklyky ta mozhlyvosti [Managerial training of future education specialists under digitalization: Challenges and opportunities]. *Akademichni vizii*. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7665825> [in Ukrainian]
8. Chernik, T. (2024). Shliakhy formuvannia upravlinskoii kompetentnosti maibutnix menedzheriv osvity v protsesi profesiinnoi pidhotovky [Ways of forming managerial competence of future education managers in the process of professional training]. In *Naukovi chytannia: materialy konferentsii*. (pp. 521–523). Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody. DOI: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/16124> [in Ukrainian]
9. Yakovenko, H. (2025). Hotovnist maibutnix mahistriv osvity do upravlinskoii diialnosti: zmist ta struktura [Readiness of future Master's students in education for

managerial activity: Content and structure]. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu. № 1(107). S. 124–133. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(107\)2025.327066](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(107)2025.327066) [in Ukrainian]

10. Jameson, J., Romyantseva, N., Cai, M., Markowski, M., Essex, R., & McNay, I. (2022). A systematic review and framework for digital leadership research maturity in higher education. *Computers & Education Open*. № 3. Article 100115. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2022.100115> [in English]

11. Karakose, T., Polat, H., Tülubaş, T., & Demirkol, M. (2024). A review of the conceptual structure and evolution of digital leadership research in education. *Education Sciences*. № 14(11). P. 1166. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14111166> [in English]

12. Choi-Lundberg, D. L., Butler-Henderson, K., Harman, K., & Crawford, J. (2023). A systematic review of digital innovations in technology-enhanced learning designs in higher education. *Australasian Journal of Educational*

Technology. № 39(5). DOI: <https://doi.org/10.14742/ajet.7615> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЯКОВЕНКО Георгій – здобувач наукового ступеня Донбаського державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: підготовка управлінських кадрів, методичні аспекти використання цифрових та у вищій освіті.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

YAKOVENKO Heorhii – PhD Applicant, Donbas State Pedagogical University.

Scientific interests: training of educational managers, methodological aspects of using digital technologies in higher education.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.10.2025 р.

УДК 37(477) 18/19:656.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-571-577

СКЛЯРЕНКО Інна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри психології

Національного транспортного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3970-078X>

e-mail: innakdvt@ukr.net

**ВИТОКИ І СТАНОВЛЕННЯ ЗАЛІЗНИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ - ПОЧ. ХХ СТ.)**

Актуальність досліджуваної у статті проблеми визначається об'єктивними тенденціями, притаманними процесу підготовки кадрів для транспортної галузі України (суттєвими трансформаційними процесами в діяльності Укрзалізниці, пов'язаними з вимогами військового стану та реаліями російської агресії; перспективами розвитку системи професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, спричиненими глобалізаційними та євроінтеграційними процесами в освітній сфері).

Мета статті полягає у розкритті витоків системи навчальних закладів Міністерства шляхів сполучення в дорадянський період.

Розглянуто витoki розвитку системи транспортних навчальних закладів Міністерства шляхів сполучення, які створювалися під впливом бурхливого розвитку залізниць на території підросійської України. Розглянуто процес становлення численних залізничних шкіл у зв'язку з бурхливим розвитком залізниць (Південно-Західної, Донецької, Єкатерининської, Південної). Схарактеризовано основні типи залізничних навчальних закладів добилювицького періоду - середніх технічних навчальних закладів, до яких у контексті проблеми розвитку залізничних навчальних закладів належали технічні училища при залізницях; нижчі технічні училища (у випадку залізничних – нижчі технічні школи машиністів, будівельників тощо); нижчих ремісничих училищ; шкіл ремісничих учнів (у 20-тих рр. ХХ століття частина технічних училищ перетворилися в залізничні школи учнівства, що більш чи менш відповідало рівню шкіл ремісничих учнів); нижчих ремісничих шкіл (у них був найменший за продовжуваністю навчання термін). Відзначено, що зміст освіти в залізничних навчальних закладах кінця ХІХ – початку ХХ століття складали Закон Божий, російська мова і словесність, географія, математика, фізика, правопис, креслення і малювання, залізнична справа, механіка, технологія металів і дерева, телеграфія, спів і гімнастика. З'ясовано, що кожна залізниця на території Російської імперії мала під своєю опікою від двадцяти до сорока залізничних училищ.

Проаналізовано нормативно-правову базу і специфіку організації діяльності залізничних навчальних закладів в Україні до початку ХХ століття.

На підставі аналізу передісторії розвитку навчальних закладів Міністерства шляхів сполучення сформульовано висновок про те, що цей історичний процес може бути представлений в одності кількох основних періодів. Критерієм періодизації було обрано ступінь забезпеченості залізниць власними кадровими ресурсами.

Ключові слова: навчальний заклад, Міністерство шляхів сполучення, історія становлення, залізничне училище, ремісничка школа, технічне училище.

SKLIARENKO Inna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Head of the Department of Psychology

National transport university

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3970-078X>

e-mail: innakdvt@ukr.net